

El paper de la Junta Superior de Sanitat de Catalunya en la lluita contra les epidèmies: 1721-1834

Fernando Parrilla Valero

Departament de Salut. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

Resum

La Junta Superior de Sanitat de Catalunya (JSSC) va ser el màxim òrgan en la lluita contra les epidèmies a Catalunya durant la Il·lustració. La història d'aquesta institució es pot dividir en tres etapes ben diferenciades: origen, consolidació i extinció de la JSSC.

Introducció

Context històric

Després de la Guerra de Successió (1702-1714), Felip V va ocupar el tron de la monarquia hispànica. La nova dinastia dels Borbons va imposar un règim centralista i absolutista on Catalunya, amb el Decret de Nova Planta (1716), va perdre la seva autonomia i l'ús de la llengua pròpia. Aquest nou període històric, anomenat Il·lustració, va concloure amb la mort del rei Ferran VII (1833) i no va ser fins a mitjan segle XIX que no es van posar en pràctica els nous models sanitari i de salut pública liberals, amb el Reial decret orgànic de Sanitat (1847) i la Llei del Servei General de Sanitat (1855)¹.

L'organització sanitària

Arran de l'epidèmia de pesta a Marsella (1720-1723) es va establir una nova organització sanitària de lluita contra les epidèmies, la qual estava integrada per una xarxa jeràrquica i permanent de juntes de sanitat, on la informació es transmetia en ordre ascendent i la supervisió i la realització de les mesures sanitàries es transmetia en ordre descendent. Així, a nivell central (a la cúspide) es va crear, el 2 d'agost de 1720, la Junta Suprema de Sanitat (JSS), formada íntegrament per juristes, on es centralitzaven totes les qüestions sanitàries. La JSS tenia un caràcter jurídic-legal-processal i s'encarregava d'emetre disposicions amb caràc-

ter de llei i de dictar les normes de protecció habituals (aïllaments, cordons sanitaris i quarantenes). A nivell perifèric (a cada regne) es varen crear les juntes superiors de sanitat; la Junta Superior de Sanitat de Catalunya (JSSC) va ser la primera que es va crear, mitjançant l'Edicte general d'1 de juliol de 1721; finalment, es van crear les juntes sanitàries locals als ports habilitats pel comerç exterior¹. Durant 50 anys, el port de Barcelona va tenir el monopoli de la sanitat marítima, però mitjançant la Reial ordre de 2 de maig de 1770 es varen habilitar al comerç exterior els ports de Palamós, Mataró, Tarragona, Salou, Els Alfacs i el Fangar, amb la qual cosa es va crear la xarxa sanitària marítima catalana².

La lluita contra les malalties infeccioses a l'interior (sanitat terrestre) va ser duta a terme per l'inspector d'epidèmies, metge comissionat per la JSS (amb caràcter temporal) que es desplaçava al lloc infectat per combatre l'epidèmia. Al llarg del segle XVIII es va consolidar la seva figura, fins assolir una estructura permanent (1785) amb l'Inspector General d'Epideèmies del Regne, que va recaure en el metge català Josep Masdevall i Terrades (1731-1801) i set inspectors generals als diferents regnes. Posteriorment, mitjançant la Reial ordre de 30 de setembre de 1800, es va establir la creació de les juntes locals de sanitat de l'interior¹.

Les malalties epidèmiques

En relació amb la sanitat marítima, les malalties exòtiques a controlar eren la pesta i la febre groga. La pesta no es va manifestar a Catalunya, on les mesures preventives d'ordre públic (cordons sanitaris, quarantenes i aïllaments) varen ser efectives². La febre groga (anomenada vòmit negre) es va manifestar tres vegades: el 1803 (Barcelona, amb un centenar de morts), el 1821 (Barcelona, amb una mortalitat del 20%-25% dels 100.000 habitants, Tortosa amb 1.900 morts, i Mallorca amb 2.000-5.000 morts) i el 1870 (Barcelona, 1.235 morts)³. A començament del segle XIX, la febre groga va ser motiu de preocupació a Europa, sobretot a França, on no volien que es propagués la malaltia, motiu pel qual varen enviar comissions mèdiques a Barcelona els anys 1803 i 1821⁴.

Respecte a la sanitat interior, les principals malalties varen ser el paludisme (anomenada febres tercianes i

Correspondència: Fernando Parrilla Valero
Departament de Salut
Pavelló Ave Maria
Travessera de les Corts, 131-159
08028 Barcelona
Tel. 647 238 427
Adreça electrònica: parrilla.valero@cofb.net

quartanes, segons la fase de la malaltia), les febres tifoides i similars (anomenades febres pútrides estivals), el tifus exantemàtic (anomenat tabardillo) i, en la població infantil, la verola¹. Al segle XVIII es varen aplicar els primers tractaments profilàctics contra la verola: la inoculació o variolització (Vic, 1763 i Barcelona, 1774) i la vacunació (Puigcerdà, 1800)⁴. El tractament de les malalties febrils (paludisme, malària, tifus, etc.) era simptomàtic, i heterogeni, entre partidaris i detractors de les sagnies i de diversos preparats a base de quina (el més famós va ser l'opiata Masdevall, 1783). Les mesures preventives que es varen impulsar contra el paludisme varen ser les fumigacions, prohibir el cultiu de l'arròs i dessecar les zones pantanoses¹.

A continuació s'exposarà, de manera cronològica, la història de la JSSC, que es pot dividir en tres etapes ben diferenciades: origen, consolidació i extinció de la JSSC.

L'origen de la Junta Superior de Sanitat de Catalunya

Arran de la declaració de l'epidèmia de pesta a Marsella (1720-1722), de la seva extensió per la regió de la Provença (sud de França) i de les fluides relacions comercials amb Catalunya, tant via terrestre com via marítima, la por es va apoderar de les autoritats borbòniques i la JSS va dictar, de manera successiva, tota una sèrie de mesures per evitar que la malaltia arribés al Principat. Aquestes mesures foren preses per la Junta de Sanitat de Barcelona (que ja tenia una llarga experiència com a Junta del Morbo) i ratificades per la Reial Audiència de Catalunya (òrgan format per magistrats, que va substituir el Tribunal Suprem de Justícia de Catalunya)².

Mitjançant l'Edicte general de 1721, es va crear la JSSC, formada per sis magistrats de la Reial Audiència. El 1716 ja existia la facultat, per part de la Reial Audiència, que, davant d'un perill de contagi, es pogués reunir en Junta de Sanitat del Principat; però aquesta facultat no es va fer efectiva fins l'any 1721 amb la pesta de Marsella. Posteriorment, mitjançant l'edicte de 1740, arran de la pesta declarada a Alger, es varen establir les Juntes Superiors de Sanitat a la resta dels regnes d'Espanya¹.

En origen, la JSSC estava formada íntegrament per juristes. Abans de prendre una decisió, calia saber l'origen i el tipus de malaltia infecciosa, motiu pel qual era habitual comissionar metges per avaluar la situació. Així, l'octubre de 1722, la JSSC va comissionar un metge per investigar l'elevada mortalitat, des del mes de juliol de 1722, per suposades febres palúdiques en diversos pobles del corregiment de Lleida, amb l'encàrrec de realitzar les tasques següents⁵:

- Verificar en tot moment i ocasió que les malalties no fossin realment contagioses.

- Confeccionar unes estadístiques força detallades que, entre altres coses, permetessin conèixer l'impacte exacte de la infecció i deduir-ne la morbiditat, la letalitat i la mortalitat.
- Facilitar als malalts i convalescents els serveis mèdics i els ajuts alimentaris necessaris.
- Distribuir equitativament "a proporció de su necesidad y de las tierras que tuvieren labradas" les 200 quarteres de blat i les 100 d'ordi —la meitat destinades al consum i l'altra meitat a la propinent sembra— que el rei prestava "con la obligació de pagarlas en la venidera cosecha".

La manera d'actuar de la JSSC va quedar ben palesa al brot estival de 1724 al municipi de Capafons (a les muntanyes de Prades), presumptament per febres tifoides, quan l'11 de setembre de 1724 l'Audiència es va reunir en junta i va sol·licitar més informes i només va dictar providències sobre qüestions menors, abans d'informar el rei. En aquests casos es proposava al rei que els pobres fossin auxiliats amb serveis mèdics gratuïts i una ració diària de carn, pa i vi durant el temps de malaltia i convalescència; però, si l'afer no admetia demora, podien ordenar, sota la seva responsabilitat i sense esperar la conformitat ni de Madrid ni del Capità General, que els malalts fossin auxiliats immediatament, carregant les despeses a la Intendència del Principat⁵.

En aquesta primera època, la JSSC va continuar actuant en altres fronts, com les diverses epidèmies a la Conca de Barberà (1724-1729) i al Camp de Tarragona (1727-1729), possiblement per febres palúdiques i febres tifoides. A partir de la tardor de 1727 es va intensificar l'actuació de la JSSC: es va ordenar l'establiment d'hospitals de campanya per tractar els malalts i convalescents i es va tractar d'impedir la reaparició de la malaltia mitjançant la dessecació de les zones pantanoses, la prohibició del cultiu de l'arròs, deixar de consumir l'aigua de pous i aljubs (que estaven contaminats) i la reparació o la construcció de nous aljubs (a la població de Riudoms) si fos necessari⁵.

La lluita contra les malalties tenia un rerefons polític. La Reial Audiència de Catalunya, com a tal o com a Junta Superior de Sanitat, volia fer efectiu el mandat del Decret de Nova Planta (1716) de compartir el govern de Catalunya amb el Capità General (el qual representava el rei al territori i, per tant, era la màxima autoritat política del Principat, a més de ser el comandament militar i presidir la Reial Audiència de Catalunya i l'Acord de l'Audiència) i no volia quedar reduït a un tribunal de justícia i un òrgan consultiu del Capità General. D'aquesta manera, la lluita contra les epidèmies es va convertir en una prioritat per a la Reial Audiència⁵.

La consolidació de la Junta Superior de Sanitat de Catalunya

A partir de la segona meitat del segle XVIII, la JSSC ja no es limitarà a la vigilància i control de les epidèmies, sinó que ampliarà el seu camp d'actuació al control de les epizooties, a la diversificació dels controls sobre els aliments o al control de determinades malalties infeccioses com la ràbia (edicte de 1786) i la tisis, entre d'altres temes. Però serà a partir del darrer terç del segle XVIII que aquesta activitat s'intensificarà. D'una banda, es farà la supervisió de la correcta aplicació de les normes sanitàries als ports habilitats pel trànsit comercial (1770) i de les juntes sanitàries dels ports (1771); de l'altra, es faran actuacions adreçades a la higiene pública i la sanitat ambiental (qualitat de l'aire i puresa de les aigües), relacionades sobretot amb les condicions de producció i en la ubicació de les indústries, en el procés d'industrialització que s'estava desenvolupant a la ciutat de Barcelona⁶.

Al darrer terç del segle XVIII es va constituir al Principat un cos sanitari integrat per tres facultatius (els metges Steva, Balmas i Prats), els quals, com a vocals, formaven part de la JSSC.

La intensa labor portada a terme per la JSSC també fou possible per la seva col·laboració amb dues institucions: l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona (que a partir de 1795 assolirà el càrrec d'inspector d'epidèmies a Catalunya) i la Junta de Sanitat de Barcelona, les quals transmetien a la JSSC els informes emesos pels seus facultatius, per tal d'emetre els dictàmens i proposar els canvis legislatius considerats necessaris. A tall d'exemple, podem fer referència als informes, emesos l'any 1781 per totes dues institucions, sobre el pèssim estat de conservació i neteja de les clavegueres de la ciutat de Barcelona, la qual cosa enraria l'aire i augmentava la gravetat de les malalties que patien els habitants⁶.

Pel que fa al control de les epidèmies, la JSSC rebia els informes emesos per part de l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona i pels metges de sanitat de la Junta de Sanitat de Barcelona, si el brot afectava a la ciutat de Barcelona o bé actuaven com a metges comissionats en altres indrets del territori de Catalunya¹. Pel que fa a les peticions rebudes per la JSSC, aquesta institució, l'any 1804, va encarregar a la JSSC que davant del risc de contagi de la febre groga, que s'havia estès pel Regne de València, fes visita a les juntes de sanitat de la costa de ponent de Barcelona fins al límit amb el Regne de València, per comprovar l'aplicació de l'edicte de 1771⁷.

A començaments del segle XIX va tenir lloc la Guerra del Francès (1808-1814). La nova situació va comportar la formació de juntes de govern i defensa a tot el territori (d'àmbit local i de corregiment), així com de la Junta Superior de Catalunya, com a màxim òrgan de govern del Principat, que va haver de fer front als problemes sanitaris derivats

de la guerra, com ara la propagació del tifus exantemàtic per terres tarragonines (1808-1809) i la provisió d'aliments (setge de la ciutat de Tarragona) el mes de maig de 1811. La Junta Superior de Catalunya també va realitzar un intens control sanitari, sobretot als ports habilitats de Tarragona i Vilanova i la Geltrú, des d'octubre de 1810 a gener de 1811, per la contínua arribada d'ordres i avisos relacionats amb diversos brots de febre groga que varen aparèixer al litoral mediterrani espanyol. El maig de 1811, la Junta Superior de Catalunya es va traslladar de Tarragona a Vic⁷.

Un cop acabada la Guerra del Francès (1808-1814), es varen reconstituir l'Audiència de Catalunya i la JSSC. L'any 1821, l'Audiència estava formada per 12 membres i 5 dels vocals de la JSSC eren prestigiosos metges. Durant aquest temps, la JSSC va continuar realitzant les mateixes tasques que ja tenia encomanades, tant en l'àmbit del sanejament ambiental i de la higiene pública (salut pública), com en la lluita contra les epidèmies. Durant el trienni liberal va fer front a l'epidèmia de pesta de Mallorca (1820) i a l'epidèmia de febre groga de Barcelona i Tortosa (1821), moment de màxim enfrontament entre els contagionistes i els no-contagionistes, en la discussió sobre l'origen de les malalties epidèmiques⁷.

Respecte al brot de pesta de 1820, en un primer moment, la JSSC va establir les mesures següents: limitar la pesca mentre fos de dia; prohibir a les barques de pesca allunyar-se més de 5 milles de la costa; habilitar els ports d'Els Alfacs, Tarragona, Barcelona i Palamós per a la importació i exportació de productes; i prohibició d'admetre a pràctica les embarcacions procedents de Mallorca. Poc després es va establir un cordó sanitari que va afectar tot el litoral català. Es va aconseguir evitar que la pesta arribés a Catalunya².

Respecte a l'epidèmia de febre groga, la JSSC va realitzar una intensa labor, amb noves mesures que s'anaven actualitzant a mesura que avançava l'epidèmia i que també va obligar al trasllat de la JSSC així com de la resta d'autoritats de Barcelona a Esparreguera. A la Taula 1 es fa referència a les principals actuacions dutes a terme per la JSSC, la qual també va comptar amb la col·laboració de la Junta de Sanitat de Barcelona i el govern polític del Principat⁸. La febre groga de 1821 va provocar 1.900 morts a Tortosa i entre 14.000 i 16.000 (dels 20.000 afectats) a Barcelona³.

L'extinció de la Junta Superior de Sanitat de Catalunya

Després del regnat de Ferran VII (1814-1833) es varen posar en pràctica les primeres mesures liberals. Una de les primeres mesures va ser la divisió territorial d'Espanya en províncies (Javier de Burgos, 1833), en substitució dels corregiments. En l'àmbit sanitari va ser la publicació de la Reial ordre de 25 de setembre de 1833, que obligava a establir a cada capital de província una junta de sanitat, que havia de garantir el compliment de les mesures sani-

tàries en el territori, vetllar per la salut pública i prendre les precaucions que fossin necessàries per evitar les malalties contagioses⁹.

Les noves juntes provincials de sanitat varen ser creades al llarg de 1834, en ciutats com Lleida i Girona, i varen substituir la JSSC. Aquest canvi no va ser casual, sinó que es va produir quan Ferran VII agonitzava i en el moment en què la primera epidèmia de còlera (1833-1835) s'estenia

per tota la península Ibèrica. L'actuació sanitària realitzada per la Junta Provincial de Girona va estar adreçada a impedir la lliure circulació de persones (restriccions d'accés a les ciutats) i de mercaderies (restriccions d'accés als ports i supressió de mercats i fires comercials), i a establir arbitris que gravaven els aliments de consum bàsic (blat, oli, carn, vi), la qual cosa va perjudicar enormement l'economia¹⁰.

TAULA 1. Mesures dictades per la Junta Superior de Sanitat de Catalunya durant l'epidèmia de febre groga de 1821⁸

Data	Mesura
7-08-1821	L'Audiència de Barcelona comunica al cap polític la malaltia apareguda al port de Barcelona (el dia anterior), recordant que les lleis preveuen, en aquestes circumstàncies, que les autoritats superiors surtin del lloc infectat (veure Nota a)
9-08-1821	Publicació d'un ban tranquil·litzador reclamant als pobles de la província que esbrinessin si en algun dels hospitals hi ha cap malalt de la malaltia sospitosa. Es comuniquen en total 8 morts i 12 malalts
10-08-1821	El president de la JSSC contesta al regent de l'Audiència que la ciutat està lliure de contagi i no creu necessària la sortida de Barcelona
11-08-1821	Publicació d'un ban que indica que els atacats, fins ara, han estat provinents del port, on les embarcacions romanen rigorosament incomunicades amb terra i el moll nou
15-08-1821	Publicació d'un ban que confirma que el mal sospitós aparegut al port de Barcelona és la febre groga
15-08-1821	Publicació d'un ban dictant les mesures que cal prendre per a preservar la salut
18-08-1821	Publicació d'un edicte indicant que solament han estat atacats per la malaltia els tripulants de les embarcacions ancorades al port, els quals han estat traslladats amb les degudes precaucions al monestir de Sant Jeroni de la Murtra i que ni a la Barceloneta ni als hospitals ni en cap lloc de la ciutat s'han descobert malalts sospitosos. La malaltia apareguda al port no revela caràcter contagiós
22-08-1821	Publicació d'un ban on s'exposa que no es pot assegurar que el mal originat al port no ha desplegat caràcter contagiós i que en algunes cases de la Barceloneta ha aparegut algun malalt. Comunica un total de 37 morts
25-08-1821	Publicació d'un edicte on es dicten les mesures per a mantenir aïllat el mal procedent del port, purificant les embarcacions ancorades. S'han traslladat al convent de Sant Jeroni les tripulacions dels vaixells guardacostes i d'altres, amb un total de 217 persones. A la Barceloneta s'han presentat símptomes sospitosos que s'estan estudiant per prendre les mesures necessàries. S'està habilitant una casa de convalescència a extramurs de la ciutat, on es gaudirà de bona salut. El nombre total de morts és de 44
26-08-1821	Reimpressió i distribució a tots els pobles de Catalunya de la Reial ordre de 25 d'agost de 1817 sobre les disposicions en previsió d'epidèmia
29-08-1821	Publicació d'un dictamen en què es determina que la malaltia no ha presentat caràcter contagiós, però continuen adoptant-se les mesures que reclama la conservació de la salut pública i es treballa en la purificació de les embarcacions del port. En total hi ha 50 morts i 22 malalts interns
1-09-1821	Sessió conjunta dels facultatius de la JSSC i de la Junta de Sanitat de Barcelona. Sospiten de l'origen contagiós de la malaltia per informar a l'ajuntament de Barcelona. Finalment, es decideix incomunicar les cases dels malalts sospitosos
3-09-1821	Publicació d'un ban indicant que ha augmentat el nombre de malalts de la Barceloneta i que d'acord amb l'Ajuntament de Barcelona i la Junta Municipal de Sanitat es decideix la incomunicació de la Barceloneta amb la ciutat i la resta de municipis de la província
7-09-1821	Publicació d'una circular informativa de símptomes (els quals es manifesten en tres períodes) i el mètode curatiu apropiat per a cada fase de la febre groga
8-09-1821	El president de la JSSC manifesta als diputats que l'estat de la província fa indispensable que les autoritats centrals surtin de la capital, per mantenir l'ordre
10-09-1821	El president de la JSSC comunica a la Diputació la sortida de les autoritats de Barcelona, indicant que poden unir-s'hi a les immediacions de Sarrià
12-09-1821	Les autoritats centrals de Catalunya es troben concentrades al Monestir de Pedralbes en observació, abans de traslladar-se a un lloc definitiu
14-09-1821	La JSSC comunica a la Diputació haver resolt que les autoritats centrals de la província es traslladin al poble d'Esparreguera, i la Diputació Provincial, a Olesa
15-09-1821	Publicació d'un ban, signat al Monestir de Pedralbes, en el qual es determina la incomunicació de Barcelona amb la resta de Catalunya (els seus habitants no podran sortir de la línia del cordó sense les formalitats que seran dictades; els que intentin traspasar o traspassessin a la força o de manera clandestina, patiran el rigor de les lleis sanitàries, fins i tot la imposició de la pena de mort)
16-09-1821	Publicació d'un ban demanant ajuda a tots els pobles de Catalunya perquè els ajuntaments iniciïn subscripcions públiques en metàl·lic i en objectes per a ésser venuts en subhasta pública per tal d'ajudar els necessitats

Continuació de la Taula 1

Data	Mesura
17-09-1821	Publicació d'un ban que informa que en data 15-09-1821 la JSSC s'ha traslladat al poble d'Esparreguera amb l'objecte de continuar les tasques en benefici de la salut pública de tota la província. També informa de l'aparició a Tortosa de febre groga i es disposa d'un rigorós acordonament d'aquella ciutat (a 10 llegües o 15 hores de la costa i de l'Ebre) i altres mesures sanitàries. També s'exigeix que ningú no viatgi per tota la província sense el passaport sanitari
20-09-1821	El cap polític dirigeix un escrit a l'alcalde d'Igualada perquè comuniqui als pobles de la seva demarcació que sol·licita tres facultatius que vulguin traslladar-se a Tortosa
22-09-1821	Escrit de recordatori adreçat als ajuntaments: la necessitat de disposar de juntes de sanitat amb un nombre suficient d'individus dignes d'aquest encàrrec, l'obligació de procedir d'acord als casos greus i de tenir cura de la policia de salubritat
23-09-1821	Publicació d'un imprès on s'indiquen les característiques de la febre groga, la seva evolució i els remeis apropiats per a combatre-la
25-09-1821	Reemissió, dirigida a totes les juntes municipals de sanitat, del decret de 25 d'agost de 1817 amb les disposicions més recents del govern sobre els casos de contagi als pobles
26-09-1821	La JSSC informa que les autoritats d'Aragó, en propagar-se la febre groga a Barcelona i Tortosa, tallaren la comunicació amb Catalunya, però en comunicar-los els perjudicis que la mesura ocasionava, es determinà l'admissió de persones i efectes, posant com a condició que hauran d'estar en observació durant sis dies i la fumigació de mercaderies per espai de 20 dies
26-09-1821	Publicació d'una circular sobre els símptomes, els períodes i el mètode curatiu de la febre groga
26-09-1821	Resolució, arran de la incomunicació de Barcelona i el seu port, que la introducció de queviures a la capital es trasllada provisionalment al port de Badalona, i als de Vilanova i Mataró, pel que fa al comerç amb Amèrica
29-09-1821	Reimpressió del mètode curatiu de la febre groga del Doctor Tadeo Lafuente, publicat per Reial ordre de 1805
30-09-1821	Publicació d'un ban sobre les mesures adoptades per combatre la febre groga. La malaltia ha estat detectada als llatzerets de Maó i Marsella
2-10-1821	Escrit d'informació de la JSSC sobre la creació de dos barris d'habitatges en alçada, a la muntanya de Montjuïc i a Sant Pere Màrtir, a la ciutat de Barcelona
2-10-1821	Ofici adreçat a l'Ajuntament i a la Junta de Sanitat de Barcelona sobre les instruccions a seguir en relació amb l'epidèmia de febre groga
5-10-1821	Publicació d'un ban dictant noves mesures sanitàries per circular per la província i l'extensió, a sis llegües de Barcelona, dels pobles que han d'aportar homes per a la formació del cordó sanitari a l'entorn de la ciutat
11-10-1821	El cònsol espanyol a Baiona informa que arran d'haver-se declarat la febre groga a Barcelona, el govern francès ha disposat posar un cordó sanitari de quatre companyies d'infanteria a diferents punts de la frontera, que restarà tancada per evitar tota circulació. Només es podrà entrar a Espanya per Irun
13-10-1821	Publicació d'un ban informatiu en què s'explica que la JSSC ha rebut un escrit signat per diversos ciutadans barcelonins, informant que no existeix contagi, però sí epidèmia a la ciutat, i que ha traslladat la comunicació al govern central
17-10-1821	Prohibició d'entrada a França de gèneres o matèries susceptibles de contagi, les quals seran cremades si són introduïdes de manera fraudulenta. No es donarà entrada als viatgers procedents de València, Catalunya i Aragó, i els passaports dels qui arribin seran mullats en vinagre. Els efectes i robes que portin seran purificats i després d'aquesta operació els seran retornats. Els espanyols que haguessin trencat el cordó i es trobessin presos, seran lliurats a la justícia
22-10-1821	El Rei de França dicta mesures per evitar la introducció del contagi prohibint la comunicació per mar i per terra entre Catalunya i el departament dels Pirineus Orientals; no serà admesa cap persona procedent de Barcelona o de qualsevol altre lloc encara que hagi realitzat la quarantena; es prohibeix la introducció de bestiar, mercaderies i altres objectes
22-10-1821	Circular del Govern polític dirigit als ajuntaments, perquè proveïxin d'armament els paisans designats per formar part del cordó sanitari
27-10-1821	Avis de l'Ajuntament de Barcelona insistint que els veïns s'acullin a les cases d'observació per evitar el perill de perdre la vida
14-11-1821	Publicació d'un escrit dirigit al president i als vocals de la Junta Superior d'Aragó, informant que té el plaer d'anunciar que la malaltia regnant a Barcelona ha mitigat la seva virulència, que acabà a Tortosa i també a Ascó i que la resta de poblacions de Catalunya ha gaudit de bona salut, sense que el mal hagi traspasat les barreres que foren imposades. Amb la fi d'evitar perjudicis i de fomentar el comerç, i per aconseguir donar sortida als articles manufacturats a Catalunya, proposa la quarantena d'observació i la desinfecció dels gèneres contagiables
14-11-1821	Avis de l'Ajuntament de Barcelona desmentint els rumors de fi de l'epidèmia, per evitar el retorn d'aquells que han abandonat la ciutat
15-11-1821	Ofici de la JSSC demanant el pagament de 5.000 rals per l'auxili del cordó que envolta Barcelona, que es va acordar a càrrec de la Diputació
18-11-1821	El president de la JSSC lliura a la Diputació provincial exemplars iguals als enviats a les Juntes de Sanitat de València i Aragó per aconseguir que articles manufacturats a Catalunya aconseguixin circular amb menys traves
24-11-1821	Ban de l'Ajuntament de Barcelona anunciant la propera extinció de l'epidèmia
3-12-1821	Ban de l'alcalde de Barcelona indicant que s'ha extingit la malaltia i les mesures que cal adoptar

Continuació de la Taula 1

Data	Mesura
6-12-1821	Dictamen adreçat a la JSSC sobre la conveniència de determinar l'expurgació i la desinfecció de la ciutat de Barcelona
11-12-1821	Avís de l'Ajuntament de Barcelona autoritzant el retorn a casa seva dels veïns que havien abandonat la ciutat
23-3-1822	La JSSC presenta un dictamen a la Junta Suprema de Sanitat, determina que l'origen de l'epidèmia de febre groga a Barcelona havia estat importat de Cuba per les embarcacions procedents de la colònia espanyola, que havien contagiats el port, la Barceloneta i la ciutat. No obstant això, un dels cinc vocals facultatius sotasignats manifesta la seva disconformitat i que la malaltia ha estat produïda per causes locals degudes al descuit de la neteja de les clavegueres i del Rec Comtal, que aboquen les aigües residuals al port de Barcelona (veure la Nota b)

Notes:

- L'article 13 de la Reial Instrucció de 25 d'agost de 1817, que fa referència a la Reial resolució de 17 d'agost de 1813, preveu que les autoritats centrals provincials que existeixin en lloc contagiats, han de sortir-ne.
- La comunitat mèdica estava dividida entre els partidaris de malaltia epidèmica-contagiosa (el primer grup) i els partidaris de malaltia epidèmica-no contagiosa (el segon grup), que s'oposaven als cordons sanitaris.

Conclusions

La JSSC va ser la màxima institució de salut pública a Catalunya. Va tenir les funcions següents: seguir les indicacions dictades per la JSS; fer complir la legislació sanitària vigent; i emetre resolucions i dictàmens a partir dels informes emesos per les juntes locals de sanitat (principalment la de Barcelona), de l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona i dels seus propis facultatius, amb el vistiplau de la JSS.

Quan es va posar en marxa la JSSC, tots els seus membres eren juristes, tot i que les seves resolucions estaven fonamentades amb criteris sanitaris que emetien els metges comissionats o que formaven part de les juntes locals de sanitat, i els facultatius que pertanyien a l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona. Però, a partir de l'Edicte general de 1771, es varen establir les bases per a la incorporació de personal facultatiu a la JSSC, sense deixar de col·laborar amb altres institucions sanitàries, cosa que també permetia compartir diversos punts de vista (sobretot els relacionats amb l'origen de les epidèmies) i anar actualitzant les normatives en funció dels coneixements adquirits i les necessitats del moment.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Parrilla Valero F. El paper de l'inspector d'epidèmies en el context de l'Espanya il·lustrada. *Gimbernat. Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*. 2022;77:39-59.
- Parrilla Valero F. La lluita contra la pesta a Catalunya: segles XIV-XVIII. *Annals de Medicina*. 2024;107:140-4.
- Parrilla Valero, F. L'organització de la sanitat marítima a Catalunya en el context epidemiològic de l'Espanya il·lustrada. XXII Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Sabadell, 10 i 11 de novembre de 2023.
- Escudé MM, Calbet JM, Fuentes MM. Josep Salvany i Lleopart (1774-1810). Una vida per la verola. Barcelona: Col·legi Oficial de Metges de Barcelona; 2012.
- Arranz i Herrero M. Epidèmies i crisis agràries a la Catalunya Nova en els decennis de 1720: l'actitud de les autoritats borbòniques. *Aplec de Treballs*. 1985;7:193-216.
- Figueroa Pujol IA. Iniciación al estudio de la sanidad en Catalunya (1720-1800). Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona; 1982.
- Otiña Hermoso P. Sanitat marítima: la defensa de la costa i la salut pública de Tarragona (1720-1930). Tarragona: CEMAPT; 2014.
- Puig i Jorba, J. Esparreguera capital de Catalunya durant 92 dies de l'any 1821. Barcelona: Cromgràfic; 2015.
- Real orden 25 de setiembre de 1833. *Gaceta de Madrid*. 1833 26 de setembre;(117):499-500. Consultable a: <https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE//1833/117/A00499-00500.pdf>. Accés el 22 de setembre de 2023.
- Xicola Mutos C. El cólera en Girona. La epidèmia de 1834. *Mediterranean Chronicle*. 2015; 5:177-96.